

Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15)

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat utredningens förslag och bedömningar med utgångspunkt i hur de bedöms påverka rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. ISF begränsar därför sina synpunkter till de förslag och de bedömningar som berör socialförsäkringen.

Sammanfattning

ISF avstyrker förslagen om en modell för ett bidragstak inom ekonomiskt bistånd (kapitel 7) och om en begränsning av försörjningsstödet för större hushåll (kapitel 10). Delar av socialförsäkringen förutsätter att det finns ett yttersta skyddsnät i form av ett försörjningsstöd som baseras på en prövning av individers och hushålls faktiska behov.

ISF kan varken tillstyrka eller avstyrka de förslag och bedömningar som gäller personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst (kapitel 16). ISF anser att det finns skäl att vidare utreda frågan om hur personer med nedsatt arbetsförmåga utan rätt till ersättning från sjukförsäkringen ska få stöd. ISF har även vissa medskick i denna del.

ISF har inga synpunkter på förslagen och bedömningen om strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan (kapitel 17). ISF har däremot vissa medskick i denna del.

ISF har i övrigt inga synpunkter på förslagen eller bedömningarna.

7. Bidragstak och 10. Begränsning av försörjningsstödet för större hushåll

ISF avstyrker utredningens förslag om en modell för ett bidragstak inom ekonomiskt bistånd.

ISF avstyrker också utredningens förslag om en begränsning av försörjningsstödet för större hushåll.

Det ekonomiska biståndet är avsett som ett yttersta skyddsnät vid tillfälliga försörjningsproblem. Delar av socialförsäkringen och den ekonomiska familjepolitiken utgår från att bosättningsbaserade förmåner till individer och hushåll med svag ekonomi, exempelvis bostadsbidrag, kan kompletteras av ett försörjningsstöd baserat på en prövning av faktiska behov. Ett schablonmässigt bidragstak eller en schablonmässig begränsning av försörjningsstödet baserad på antalet barn i hushållet frångår en sådan behovsprövning.

16. Personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst

ISF kan varken tillstyrka eller avstyrka de förslag och bedömningar som gäller personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst.

ISF är i grunden positivt inställd till att socialnämnder genom ett läkarintyg kan få ett bättre underlag att grunda sina bedömningar på, utan regionala variationer (16.6.1). Men det är möjligt att det finns mer resurseffektiva och ändamålsenliga alternativ till att socialnämnder ska hantera sjukskrivna personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Till exempel finns hos Försäkringskassan redan kompetens och etablerade arbetssätt för att hantera personer med nedsatt arbetsförmåga. Vi har i tidigare remissvar och rapporter lyft frågan om införande av ett grundskydd i sjukförsäkringen (en sammanställning finns senast i remissvar till Ds 2024:29).

Ett grundskydd i sjukförsäkringen skulle även kunna minska behovet av utredningens förslag om att Försäkringskassan, på begäran från socialnämnder, ska delta i arbetet med samordnad individuell plan (17.7.1). Vi anser därmed att det finns skäl att vidare utreda frågan om hur personer med nedsatt arbetsförmåga utan rätt till ersättning från sjukförsäkringen ska få stöd.

ISF har i övrigt inga synpunkter på de förslag och bedömningar som lämnas i utredningens kapitel 16. Men ISF vill framhålla att när det gäller förslaget om begäran om deltagande i arbetslivsinriktad rehabilitering (16.6.4) är det av vikt att det också finns tillgång till lämplig och fungerande arbetslivsinriktad rehabilitering. När det gäller bedömningen om stärkt samverkan för att biståndsmottagare utan SGI ska få ändamålsenligt stöd (16.6.5) och förslaget om ett nationellt kunskapsstöd som tydliggör ansvarsfördelningen i syfte att biståndsmottagare utan SGI ska få ett ändamålsenligt stöd (16.6.6) vill ISF lyfta fram resultat från vår rapport om Försäkringskassans samordningsuppdrag (ISF rapport 2025:3). Där föreslår vi en översyn av samordningsuppdraget. Översynen behöver beakta hur olika aktörer kan bidra till samordningen, hur olika lösningar ger möjlighet att avgränsa ansvar och i vilka situationer det behöver finnas överlappande ansvar.

17. Strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan

ISF har inga synpunkter på förslagen och bedömningen om strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan (SIP) i utredningens kapitel 17. Men ISF vill uppmärksamma att det av utredningen inte framgår hur socialnämnden ska få kännedom om att Försäkringskassan fattat beslut om avslag på personens ansökan om samordnad rehabilitering. Det finns inga förslag om informationsöverföring mellan Försäkringskassan och socialnämnderna men det framkommer inte heller att det är den enskilda personen som ska bära informationen. Utan tydlighet i denna fråga finns en risk att socialnämnder begär att Försäkringskassan ska delta på SIP-möten i fler ärenden än där Försäkringskassan avslagit ansökan om samordnad rehabilitering.

Samtidigt presenterar utredningen inte några resonemang om varför Försäkringskassan endast bör vara skyldig att delta vid SIP-möten i fall där myndigheten avslagit ansökan om samordnad rehabilitering. Det kan finnas fall där personen inte har ansökt om samordnad rehabilitering men där Försäkringskassan ändå kan bidra med mervärde vid ett SIP-möte. Det kan till exempel gälla en person som fått avslag på ansökan om sjukpenning men inte har möjlighet att återgå i arbete.

Oavsett i vilka situationer Försäkringskassan ska delta vid SIP-möten vill ISF betona att det är av vikt att det finns ett tydligt syfte med deltagandet, så att Försäkringskassans roll på mötet inte bara handlar om att förklara sitt beslut.

Detta yttrande har beslutats av den vikarierande generaldirektören Dan Ljungberg. Utredaren Per Gustafson har varit föredragande. I beredningen har också utredaren Jens Karlsson deltagit. Vid den slutliga handläggningen har chefsjuristen Madelene Bougas Lööf samt enhetscheferna Sofie Cedstrand, Måns Nerman, Elin Sundberg och den tillförordnade enhetschefen Maria Gustavson deltagit.

Dan Ljungberg

Per Gustafson